

Tadeusz Korowaj (1955) mieszka w Kętrzynie. Autor książki „Rastenburg / Kętrzyn - przewodnik historyczny po mieście” oraz „Dzieje miasta i gminy Korsze”; członek Towarzystwa Miłośników Ziemi Kętrzyńskiej.

Tadeusz Korowaj (1955) lebt in Kętrzyn / Polen und ist Autor der Bücher „Rastenburg / Kętrzyn - historischer Reiseführer durch die Stadt” und „Geschichte der Stadt und der Gemeinde Korschen”; zudem Mitglied des „Verbands der Freunde der Kętrzyner Region“.

Ernst Tyton (1961) mieszka w Bergisch Gladbach / Niemcy. Interesuje się historią miasta i powiatu kętrzyńskiego. Kolekcjoner pocztówek i innych zabytków związanych z Kętrzynem; członek Towarzystwa Miłośników Ziemi Kętrzyńskiej.

Ernst Tyton (1961) lebt in Bergisch Gladbach / Deutschland und ist profunder Kenner der Geschichte der Stadt Rastenburg und des Kreises Kętrzyn; Postkarten-Sammler und Mitglied des „Verbands der Freunde der Kętrzyner Region“.

T. Korowaj, E. Tyton
RASTENBURG - KĘTRZYN

TADEUSZ KOROWAJ
ERNST TYTON

RASTENBURG - KĘTRZYN

TAKIE BYŁO NASZE MIASTO DAS WAR UNSERE STADT

TADEUSZ KOROWAJ

ERNST TYTON

**TAKIE BYŁO NASZE MIASTO
DAS WAR UNSERE STADT**

**KĘTRZYN NA DAWNYCH WIDOKÓWKACH
RASTENBURG AUF ALTEN ANSICHTSKARTEN**

ISBN 978-83-913091-1-7

Na okładce: widokówka stemplowana 15.11.1900,
wydawca: E. Ahl, fot.: W. Hack
Titelbild: gestempelte Postkarte vom 15.11.1900,
Herausgeber: E. Ahl, Foto: W. Hack

Wewnętrzna strona okładki przedstawia plan miasta
z 1929 r.

Vorsatz und Nachsatz: Stadtplan von Rastenburg
aus dem Jahre 1929

© Copyright by T.Korowaj & E.Tyton, 2007

ISBN 978-83-913091-1-7

Skład i łamanie - Karol Karusewicz
Druk - drukarnia Kolor Kętrzyn

**TADEUSZ KOROWAJ
ERNST TYTON**

RASTENBURG - KĘTRZYN

**TAKIE BYŁO NASZE MIASTO
DAS WAR UNSERE STADT**

**KĘTRZYN NA DAWNYCH WIDOKÓWKACH
RASTENBURG AUF ALTEN ANSICHTSKARTEN**

Kętrzyn 2007

Wybudowano wiele stojących do dziś obiektów, m.in. dworzec kolejowy, a przy ul. Dworcowej dwa hotele: Rastemberghof i Steinull (fot. 94-97), bank Raiffeisena w 1911 r. (fot. 88, 89) i spichlerz Adolfa Gramberga (fot. 80), który w latach 1903-1907 rozbudował zakłady zbożowe (fot. 112, 113). Nieopodal zakładów zbożowych w 1928 r. wzniesiono dom spokojnej starości (fot. 55, 208) położony w pobliżu willi Georgenthal (fot. 207), obecnie pełniący tę samą funkcję budynek przy ul. Wileńskiej 16. Wcześniej było to miejsce rekreacyjno-rozrywkowe, podobnie jak willa „Flora” (fot. 206), położona na zachód od ul. Schillera (fot. 205), obecnie ul. Słowackiego (jest to budynek mieszkalny przy boisku Szkoły Podstawowej nr 4).

W 1898 r. przy parku, na wschód od zamku wzniesiono budynek poczty, rozbudowany w 1938 r. W północnej części miasta zbudowano stadninę koni (fot. 134-136), w 1908 r. szpital powiatowy (fot. 152) rozbudowany w 1919 (fot. 155) i 1932 r. (fot. 156), a w 1934 r. basen miejski (fot. 141, 142).

W nowym centrum miasta przy placu Wilhelma (obecnie pl. Piłsudskiego) stanął ratusz (fot. 218 i następne) wzniesiony w latach 1885-1886, a potem hotel „Cesarski” (fot. 243, 244; obecnie znajduje się tam sklep „Sezam”), trzy banki, kamienice i wille. Nieopodal placu wzniesiono w latach 1894-1895 gmach starostwa, neogotycki kościół św. Katarzyny (1896 r.), nowy budynek Gimnazjum im. Księcia Albrechta (1907 r.), obecnie Liceum Ogólnokształcące im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

Na początku XX wieku zabudowano domami obie strony ulicy Cesarskiej (obecnie ul. Sikorskiego) łączącą plac Wilhelma z koszarami piechoty, a na północ od tej ulicy wzniesiono nowe szkoły: preparandę w 1909 r. (obecnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych; fot. 249), szkołę podstawową dla chłopców w 1926 r. (obecnie Szkoła Podstawowa nr 1; fot. 245, 246), żeńskie Gimnazjum im. Hindenburga w 1930 r. (obecnie Gimnazjum Nr 2 im. Jana Pawła II; fot. 250, 251) przeniesione ze starego budynku zbudowanego w 1865 r. na Starym Mieście (obecnie dom mieszkalny przy ul. Struga 2; fot. 252). A w 1932 r. oddano do użytku nowy

Wstęp

Ten album jest naszym hołdem złożonym miastu z okazji 650 rocznicy nadania praw miejskich. Dedykowany jest wszystkim mieszkańcom dawnego Rastenburga i dzisiejszego Kętrzyna. Zawiera 350 widokówek wybranych ze zbioru Ernsta Tytona, oddających atmosferę ówczesnego miasta. Widokówki ukazują fragment historii miasta od końca XIX wieku do roku 1945, który jest znaczącą cezurą czasową. Wtedy to niemieckie miasto Rastenburg, leżące w środkowej części prowincji Prusy Wschodnie, stało się polskim miastem Kętrzyn, położonym w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego. Założone zostało w 1329 r. przez rycerzy Zakonu Krzyżackiego, a 28 lat później, w 1357 r. otrzymało prawa miejskie. Mimo wielu wojen, zniszczeń, pożarów i epidemii rozwijało się dzięki pracowitości jego mieszkańców.

Najstarszą część stanowi Stare Miasto otoczone murami obronnymi i zachowanymi do chwili obecnej: gotyckim kościołem św. Jerzego, plebanią z 1897 r. (fot. 43) i budynkiem z 1817 r. (rozbudowanym w latach 1865-1875) dawnego Królewskiego Gimnazjum im. Księcia Albrechta (fot. 56), małym kościołem św. Jana oraz odbudowanym w 1967 r. zamkiem krzyżackim. Pozostałe budynki (fot. 41, 42, 44-54, 60, 61), za wyjątkiem kilku przy ul. Rycerskiej i ul. Zjazdowej, zostały spalone w 1945 r. przez żołnierzy Armii Czerwonej. Podobnie zniszczone zostały budynki (fot. 182-188, 192, 193, 197) przy Nowym Rynku (obecnie tereny wokół ronda im. Jana Pawła II) oraz południowej pierzei ul. Węgorzewskiej (fot. 190, 191, 194, 195) - obecnie ul. Traugutta, która została przebudowana i ograniczona dwoma rondami w latach 1965-1966 (fot. nr 196 wykonana w sierpniu 1929 r. w trakcie obchodów 600-lecia założenia miasta, pokazuje pierwotny układ komunikacyjny tej ulicy). Widokówki tej części miasta przedstawiają obiekty wzniesione w II połowie XIX wieku. Wtedy nastąpił rozwój przestrzenny całego miasta, głównie za sprawą budowy linii kolejowej w 1868 r., koszar piechoty w 1898 r. rozbudowanych w roku 1936 (fot. 278, 279) oraz koszar artylerii w 1912 r.

Ch. Schöning z Lubeki - 10 (nr 21, 22, 30, 55, 61, 110, 142, 179, 183, 222); Trinks & Co z Lipska - 10 (nr 11, 12, 44, 132, 164, 165, 220, 239, 247, 293); G. Dargel z Lidzbarka Warmińskiego - 9 (nr 160, 174, 177, 182, 189, 232, 273, 277, 279); Fritz Krauskopf z Królewca - 5 (nr 14, 78, 91, 286, 292); Reinicke & Rubin z Drezna - 5 (nr 75, 118, 121, 231, 238); Bracia Hochland z Królewca - 4 (nr 92, 93, 288, 290); Wilhelm Steinberg z Wrocławia - 3 (nr 7, 265, 266); O. Ziegler z Królewca - 3 (nr 52, 227, 314). Po 2 widokówki wydali - B. Scholz z Wrocławia (nr 45, 155), J. Themal z Poznania (nr 326, 327), Trenkler z Lipska (nr 126, 253), Heilbronnen z Drezna (nr 346, 347) i W. Rosenblatt także z Drezna (nr 345, 348); po jednej - O. Müller z Marburga (nr 29), M. Rosengarth z Królewca (nr 37), K. Fleisch z Monachium (nr 95), O. Zicher także z Monachium (nr 303), L. Krause z Królewca (nr 109), Fabian z Wrocławia (nr 152), H. Kleinberg z Elbląga (nr 185), Grambis z Dortmundu (nr 188), J. Bukowski z Bentzen (nr 230), M. Baumann z Magdeburga (nr 317), Ch. Chechler z Darmstadt (nr 344), Schwamms z Sopotu (nr 274) i Schwelm także z Sopotu (nr 299) oraz Schaare & Dathe (nr 138).

Mamy nadzieję, że życzliwie przyjęty album będzie miłą pamiątką ze „starego” Kętrzyna.

Na wydanej płycie DVD obok starych widokówek przedstawione są fotografie z obecnymi widokami miasta, w wielu wypadkach wykonane z tego samego miejsca, co widokówki, szczególnie w tych częściach miasta, które po 1945 r. zostały przebudowane (Stare Miasto, Nowy Rynek).

Autorzy

gmach sądu (obecnie komenda policji; fot. 247, 248).

Widokówki w albumie pogrupowano tematycznie, zaczynając od ogólnych przez widok poszczególnych części miasta i ulic oraz budynki, a kończąc na pocztówkach ozdobnych i okazjonalnych. Przy widokówkach zaznaczono datę stempla pocztowego, a 126 z nich jest nie stemplowanych. Przy 63 widokówkach brak jest wydawcy, a 188 wydanych zostało przez mieszkańców miasta:

Eduard Ahl, właściciel drukarni i gazety „Ostpreußisches Volksblatt” wydał 63 widokówki (nr 4, 6, 15, 16, 24, 33, 36, 42, 47, 51, 67, 73, 86, 89, 90, 98, 99, 101, 105, 111, 114, 119, 122, 123, 125, 128, 143, 147, 157, 166, 167, 168, 186, 194, 195, 201, 203, 204, 209, 235, 242, 259, 260, 263, 284, 289, 298, 308, 309, 312, 313, 315, 316, 321, 322, 323, 324, 331, 334, 338, 339, 341, 349). Wilhelm Kowalski, właściciel drugiej gazety „Rastenburger Zeitung” i drukarni - 16 widokówek (nr 2, 20, 28, 56, 97, 120, 134, 192, 228, 229, 237, 267, 304, 305, 333, 340), jego następca Oscar Lauter - 9 (nr 3, 96, 172, 215, 233, 264, 318, 328, 335). Paul Küssner, właściciel księgarni wydał 13 widokówek (nr 1, 102, 124, 159, 176, 236, 254, 296, 306, 311, 320, 325, 330), a Lissbeth Küssner - 11 (nr 10, 54, 68, 130, 141, 148, 210, 211, 213, 255, 319). Ernst Kolletzki, introligator wydał 12 widokówek (nr 25, 31, 34, 43, 48, 50, 83, 193, 224, 241, 258, 310). Johanna Mikies, właścicielka sklepu papierniczego - 10 (nr 35, 70, 150, 190, 191, 199, 216, 221, 249, 269). Paul Weigel, litograf wydał 9 widokówek (nr 41, 53, 58, 94, 116, 161, 163, 217, 252), tyle samo Willy Hack, fotograf i właściciel kina „Ho-Kö” (nr 60, 103, 175, 184, 197, 206, 282, 283, 287). Po 7 widokówek wydali: L. Wilk (nr 72, 108, 153, 244, 268, 297, 300) i C.A. Stegemann (nr 17, 59, 117, 205, 212, 225, 329). L. Bretschneider, właściciel księgarni - 5 (nr 79, 169, 246, 272, 294); B. Clemens - 4 (nr 85, 137, 214, 278); po 3 widokówki wydali - Maurosztat (nr 13, 251, 350) i bracia Giese (nr 240, 280, 281), po 2 - R. Mutzeck (nr 38, 156) i H. Scheffler (nr 257, 291), a po jednej W. Flammer (nr 343), J. Lukowski (nr 115) i Pallaschke-Fehr (nr 26).

Pozostałe 99 widokówek zostało wydanych w innych miastach przez następujących wydawców:

Stengel & Co z Drezna - 26 (nr 5, 9, 18, 32, 63, 64, 74, 76, 80, 84, 87, 88, 129, 131, 158, 170, 178, 200, 219, 223, 226, 245, 248, 256, 262, 295);

Kommunikationstrakt der Angerburger Straße). Auf den alten Postkarten dieses Stadtteils sind Gebäude aus der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts zu sehen. Damals erfolgte die urbanistische Entwicklung der Stadt mit dem Bau der Eisenbahnlinie (1868), der Infanteriekaserne (1898), ausgebaut im Jahre 1936 (Abb. Nr. 278-279), sowie der Artilleriekaserne (1912). Es entstanden damals viele Gebäude, die bis heute erhalten geblieben sind: das Bahnhofsgebäude, zwei Hotels in der Bahnhofstraße: „Steinull“ und „Rastenburgerhof“ (Abb. Nr. 94-97), die Raiffeisenbank im Jahre 1911 (Abb. Nr. 88, 89), der Getreidespeicher (Abb. Nr. 80) im Jahre 1912 und 1925 von Adolf Gramberg, der in den Jahren 1903-1907 die Mühlenwerke ausgebaut hat. (Abb. Nr. 112, 113).

Hinter den Mühlenwerken erbaute man im Jahre 1928 ein Altersheim (Abb. Nr. 55, 208). Es wurde in der Nähe der Villa Georgenthal (Abb. Nr. 207) eingerichtet und erfüllt seine Funktion bis heute (das Gebäude in der Wilenskastraße 16). Früher fanden dort viele Feste statt, ähnlich wie in der westlich der Schillerstraße (Abb. Nr. 205) gelegenen Villa „Flora“ (Abb. Nr. 206 - heute: das Wohnhaus in der Słowackistraße, neben dem Schulhof der Grundschule Nr. 4).

Östlich von der Ordensburg, neben einer Parkanlage wurde das Postamtsgebäude errichtet (1898), das im Jahre 1938 ausgebaut wurde.

Im nördlichen Teil der Stadt wurde das Landgestüt gegründet (Abb. Nr. 134-136), im Jahre 1908 gründete man das Kreiskrankenhaus (Abb. Nr. 152), das in den Jahren 1919 (Abb. Nr. 155) und 1932 ausgebaut wurde (Abb. Nr. 156) und im Jahre 1934 entstand das städtische Freibad (Abb. Nr. 141, 142).

Am Wilhelmplatz (heute Plac Piłsudskiego), dem neuen Zentrum der Stadt, wurde in den Jahren 1885-1886 das neue Rathaus erbaut (Abb. Nr. 218 und folgende) später entstanden das Hotel „Kaiserhof“ (heute steht dort das Geschäft „Sezam“), drei Banken sowie zahlreiche Bürgerhäuser und Villen. In der Nähe des Wilhelmplatzes wurden das Kreisamtgebäude (1894-1895), die neogotische St. Katharinenkirche (1896) und das Herzog-Albrechts-Gymnasium (1907; heute: Wojciech-Kętrzyński-Oberschule) erbaut.

Einführung

Der vorliegende Bildband ist eine Würdigung unserer Heimatstadt zum 650. Stadtrechtsjubiläum. Er ist allen früheren Rastenburgern und allen jetzigen Bewohnern der Stadt gewidmet. Der Band präsentiert 350 Postkarten aus der Sammlung von Ernst Tyton, die die Atmosphäre der damaligen Stadt wiedergeben. Die Ansichtskarten zeigen Bilder der Stadt vom Ende des 19. Jahrhunderts bis zum Jahr 1945, das eine wichtige historische Zäsur in der Stadtgeschichte bildet. Damals wurde aus der im Zentrum von Ostpreußen gelegenen deutschen Stadt Rastenburg die polnische Stadt Kętrzyn, die jetzt im nördlichen Teil der ermländisch-masurischen Wojewodschaft liegt.

Die Stadt wurde im Jahre 1329 vom Deutschen Ritterorden gegründet, und 28 Jahre später, im Jahre 1357, erhielt sie das Stadtrecht. Trotz vieler Kriege, Zerstörungen, Feuerbrände und Epidemien entwickelte sich die Stadt dank des Fleißes ihrer Bewohner.

Der älteste Teil der Stadt ist die von der historischen Stadtmauer umschlossene Altstadt mit der gotischen St. Georgskirche und dem Pfarrhaus (Abb. Nr. 43) aus dem Jahre 1897, dem Gebäude des ehemaligen Herzog-Albrechts-Gymnasiums (Abb. Nr. 56) aus dem Jahre 1817 (umgebaut in den Jahren 1865-1875), der kleinen St. Johanneskirche und der im Jahre 1967 wiederaufgebauten Ordensburg.

Die anderen Gebäude (Abb. Nr. 41, 42, 44-54, 60, 61), bis auf wenige Häuser in der Ritterstraße und auf dem Rollberg, wurden im Jahre 1945 von den Soldaten der Roten Armee verbrannt. Ebenso zerstört wurden Häuser (Abb. Nr. 182-188, 192, 193, 197) am Neuen Markt (heute Umgebung des Johann-Paul-II-Kreisverkehrsplatzes) und auf der Südseite (Abb. Nr. 190, 191, 194, 195) der Angerburger Straße (heute Trauguttastraße), die in den Jahren 1965-1966 umgebaut und durch zwei Kreisverkehre begrenzt wurde (das Foto Nr. 196 vom August 1929 wurde anlässlich des 600jährigen Gründungsjubiläums der Stadt aufgenommen und zeigt den ursprünglichen

Postkarten (Abb. Nr. 35, 70, 152, 190, 191, 199, 216, 221, 249, 269); Paul Weigel, Lithograf - 9 Postkarten (Abb. Nr. 41, 53, 58, 94, 116, 161, 163, 217, 252); Willy Hack, Fotograf und Besitzer des Kinos „HO-KÖ“ - 9 Postkarten (Abb. Nr. 60, 103, 175, 184, 197, 206, 282, 283, 287); L. Wilk - 7 Postkarten (Abb. Nr. 72, 108, 153, 244, 268, 297, 300); C. A. Stegemann - 7 Postkarten (Abb. Nr. 17, 59, 117, 205, 212, 225, 329); Leopold Bretschneider, Besitzer einer Buchhandlung - 5 Postkarten (Abb. Nr. 79, 169, 246, 272, 294); B. Clemens - 4 Postkarten (Abb. Nr. 85, 137, 214, 278); Mauroszat - 3 Postkarten (Abb. Nr. 13, 251, 350); Gebrüder Giese - 3 Postkarten (Abb. Nr. 240, 280, 281); R. Mutzek - 2 Postkarten (Abb. Nr. 38, 156); H. Scheffler - 2 Postkarten (Abb. Nr. 257, 291); Willy Flammer - 1 Postkarte (Abb. Nr. 343); J. Lukowski - 1 Postkarte (Abb. Nr. 115); Pallaschke-Fehr - 1 Postkarte (Abb. Nr. 26).

Die übrigen 98 Postkarten wurden in anderen Städten von folgenden Verlagen herausgegeben:

Verlag Stengel & Co Dresden - 26 Postkarten (Abb. Nr. 5, 9, 18, 32, 63, 64, 74, 76, 80, 84, 87, 88, 129, 131, 158, 170, 178, 200, 219, 223, 226, 245, 248, 256, 262, 295); Verlag Ch. Schöning Lübeck - 10 Postkarten (Abb. Nr. 21, 22, 30, 55, 61, 110, 142, 179, 183, 222); Verlag Trinks & Co Leipzig - 10 Postkarten (Abb. Nr. 11, 12, 44, 132, 164, 165, 220, 239, 247, 293); G. Dargel aus Heilsberg - 9 Postkarten (Abb. Nr. 160, 174, 177, 182, 189, 232, 273, 277, 279); Verlag Fritz Krauskopf Königsberg - 5 Postkarten (Abb. Nr. 14, 78, 91, 286, 292); Verlag Reinicke & Rubin Dresden - 5 Postkarten (Abb. Nr. 75, 118, 121, 231, 238); Verlag Gebrüder Hochland Königsberg - 4 Postkarten (Abb. Nr. 92, 93, 288, 290); Verlag Wilhelm Steinberg Breslau - 3 Postkarten (Abb. Nr. 7, 265, 266); Verlag O. Ziegler Königsberg - 3 Postkarten (Abb. Nr. 52, 227, 314); Verlag J. Themal Posen - 2 Postkarten (Abb. Nr. 326, 327); Trenkler aus Leipzig - 2 Postkarten (Abb. Nr. 126, 253); Heilbronnen aus Dresden - 2 Postkarten (Abb. Nr. 346, 347); W. Rosenblatt aus Dresden - 2 Postkarten (Abb. Nr. 345, 348); O. Müller aus Marburg - 1 Postkarte (Abb. Nr. 29); M. Rosengarth aus Königsberg - 1 Postkarte (Abb. Nr. 37); K. Fleisch aus München - 1 Postkarte (Abb. Nr. 95); Zicher aus München - 1 Postkarte (Abb. Nr. 303); L. Krause aus

Am Anfang des 20. Jahrhunderts wurde die Kaiserstraße (heute Sikorskistraße), die vom Wilhelmplatz zur Infanteriekaserne führte, beiderseits mit Häuserzeilen bebaut; nördlich der Kaiserstraße entstanden neue Schulen: die Präparandenschule (1909), heute: Versicherungsanstalt (Abb. Nr. 249), die Volksschule für Jungen - die Hippelschule (1926), heute: die Grundschule Nr. 1 (Abb. Nr. 245, 246) sowie das Hindenburg-Oberlyzeum für Mädchen (1930), heute: das Johann-Paul-II - Gymnasium Nr. 2 (Abb. Nr. 250, 251), das aus dem alten Gebäude am Alten Markt weggezogen ist (heute Wohnhaus in der Strugastr. 2 (Abb. Nr. 252); und im Jahre 1932 wurde das neue Gebäude des Amtsgerichts eingeweiht (heute: Polizeistation, Abb. Nr. 247, 248).

Die Ansichtskarten im Bildband sind thematisch geordnet, von Totalansichten über Bilder von Stadtteilen und Straßen bis zu Zier- und Anlasspostkarten. Bei gestempelten Postkarten wurde das Datum des Poststempels vermerkt, 126 Postkarten sind ungestempelt. Bei 65 Postkarten ist der Verleger unbekannt, 187 Postkarten wurden von folgenden früheren Bürgern der Stadt herausgegeben:

Eduard Ahl, Druckereibesitzer und Herausgeber des „Ostpreußischen Volksblattes“:

62 Postkarten (Abb. Nr. 4, 6, 15, 16, 24, 33, 36, 42, 47, 51, 67, 73, 86, 90, 98, 99, 101, 105, 111, 114, 119, 122, 123, 125, 128, 143, 149, 157, 166, 167, 168, 186, 194, 195, 201, 203, 204, 209, 235, 242, 259, 260, 263, 284, 289, 298, 308, 309, 312, 313, 315, 316, 321, 322, 323, 324, 331, 334, 338, 339, 341, 349); Wilhelm Kowalski, Druckereibesitzer und Herausgeber der „Rastenburger Zeitung“ - 16 Postkarten (Abb. Nr. 2, 20, 28, 56, 97, 120, 134, 192, 228, 229, 237, 267, 304, 305, 333, 340); Oskar Lauter (Nachfolger von W. Kowalski) - 9 Postkarten (Abb. Nr.: 3, 96, 172, 215, 233, 264, 318, 328, 335); Paul Küssner, Besitzer einer Buchhandlung - 13 Postkarten (Abb. Nr. 1, 102, 124, 159, 176, 236, 254, 296, 306, 311, 320, 325, 330); Lissbeth Küssner - 11 Postkarten (Abb. Nr. 10, 54, 68, 130, 141, 150, 210, 211, 213, 255, 319); Ernst Kolletzki, Buchbinder - 12 Postkarten (Abb. Nr. 25, 31, 34, 43, 48, 50, 83, 193, 224, 241, 258, 310); Johanna Mikies, Besitzerin eines Schreibwarengeschäfts - 10

Königsberg - 1 Postkarte (Abb. Nr.109); Verlag Fabian & Co Breslau - 1 Postkarte (Abb. Nr. 146); B. Schulz aus Breslau - 1 Postkarte (Abb. Nr. 155); H. Kleinberg aus Elbing - 1 Postkarte (Abb. Nr. 185); Grambis aus Dortmund - 1 Postkarte (Abb. Nr. 188); J. Bukowski aus Benthien - 1 Postkarte (Abb. Nr. 230); M. Baumann aus Magdeburg - 1 Postkarte (Abb. Nr. 317); Ch. Chechler aus Darmstadt - 1 Postkarte (Abb. Nr. 344); Schwamms aus Zoppot - 1 Postkarte (Abb. Nr. 274); Schwelm aus Zoppot - 1 Postkarte (Abb. Nr. 299) und Schaare & Dathe (Abb. Nr. 138).

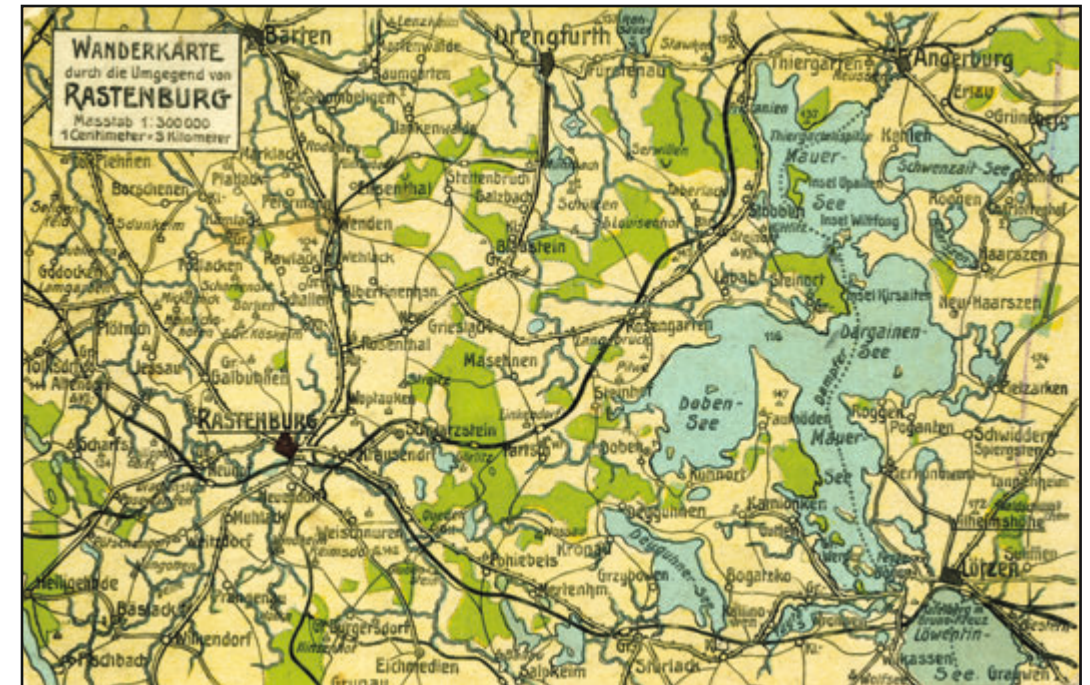
Wir hoffen, Sie haben genausoviel Spass beim Anschauen des Bildbandes - wie wir bei der Fertigung.

Auf der beigefügten DVD sind neben alten Postkarten zeitgenössische Fotografien zu sehen. In vielen Fällen wurden die aktuellen Bilder aus derselben Perspektive aufgenommen, so dass sie mit den alten Motiven unmittelbar verglichen werden können, insbesondere bei den Stadtteilen, die nach 1945 umgebaut worden sind (Altstadt, Neuer Markt).

Autoren

3) 12.05.1915

1) 25.11.1914

4) 29.04.1915

2)

WIDOK OGÓLNY
TOTALANSICHTEN VON RASTENBURG

7) 1.04.1908

5)

8) 9.03.1917

6) 27.07.1926

11)

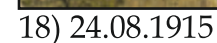
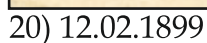
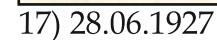
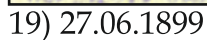
9)

12)

10) 1.06.1909

23)

21)

24) 1.12.1927

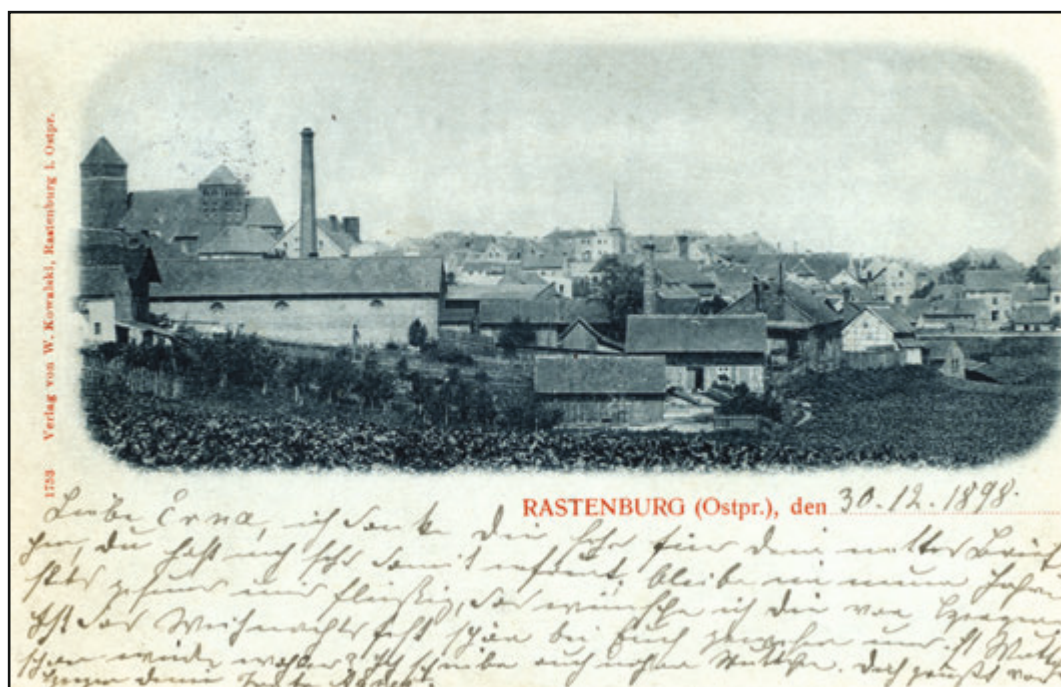
22) 31.07.1939

27) 9.12.1916

25) 1.07.1901

28) 30.12.1898

26) 2.12.1914

31)

29)

32) 29.08.1939

30)

KOŚCIÓŁ ŚW. JERZEGO
ST. GEORGKIRCHE

35) 2.10.1934

33) 28.10.1899

34) 24.04.1907

37) 17.12.1942

36) 31.07.1913

40) 14.03.1927

38) 1.02.1936

STARE MIASTO ALTSTADT

41) 9.02.1941

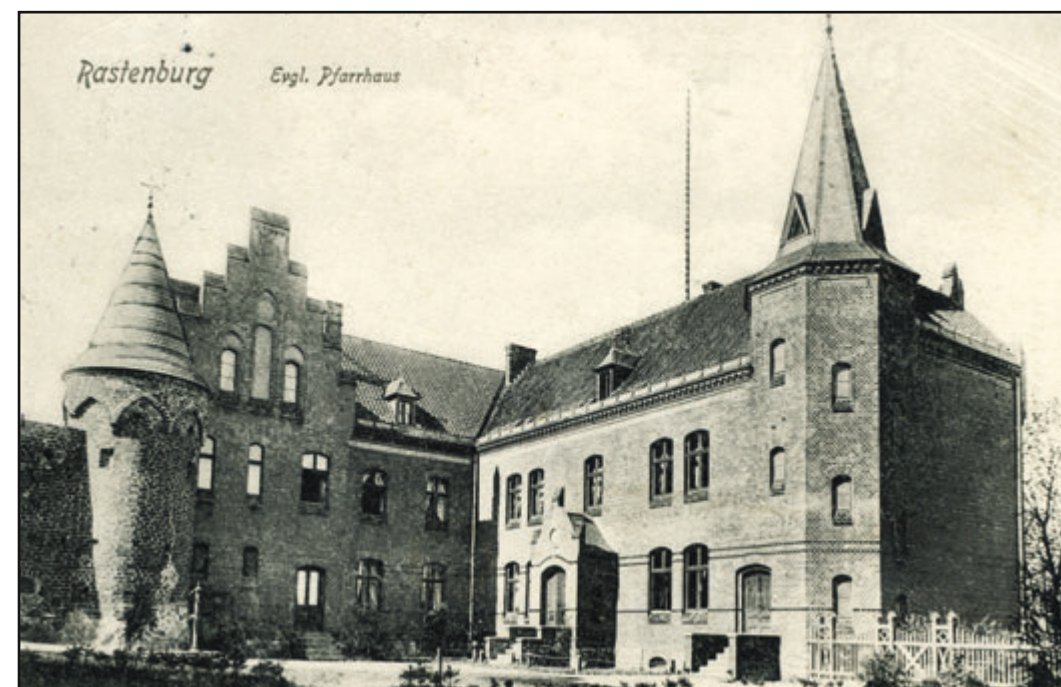
39) 31.03.1915

44)

42)

43) 7.01.1909

47) 6.09.1905

45) 23.03.1930

48)

46)

54)

55) 3.10.1933

53)

58) 2.08.1941

56) 23.01.1899

59)

57)

ZAMEK KRZYŻACKI ORDENSBURG

62)

63)

60) 16.01.1910

61)

66) 29.08.1917

64) 18.09.1916

67) 15.02.1907

65)

70) 25.04.1915

68)

71)

69) 19.11.1913

74) 24.02.1930

72)

75) 28.12.1928

73)

POMNIK GRENADIERÓW
GRENADIERDENKMAL

78) 22.09.1941

79) 8.09.1928

76)

77)

ULICA DWORCOWA
BAHNHOFSTRASSE

82)

83)

80) 31.03.1941

81) 10.02.1928

86)

84) 2.12.1917

87) 17.07.1915

85) 20.08.1939

90) 31.05.1915

88) 16.01.1915

91)

89)

94) 5.07.1931

92)

95) 7.01.1939

93)

URZĄD POCZTOWY
POSTAMT

98) 17.07.1915

STAW MŁYŃSKI
MÜHLENTEICH

96) 25.11.1911

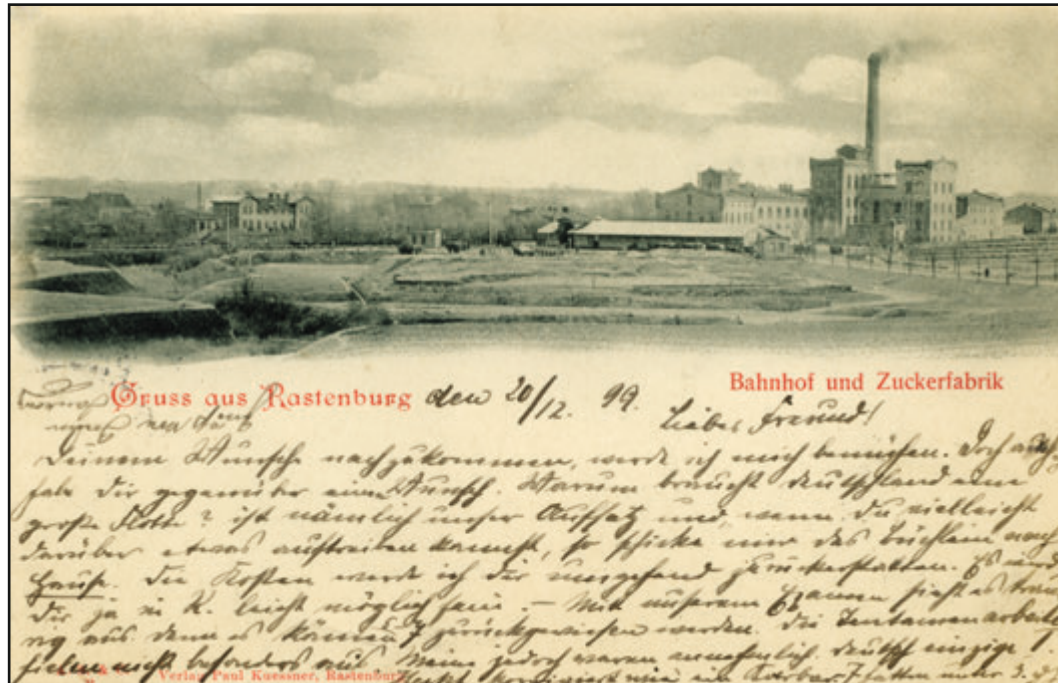

99)

97) 18.04.1899

DWORZEC
BAHNHOF

102) 20.12.1899

103) 13.06.1904

CUKROWNIA
ZUCKERFABRIK

100)

101)

106)

104) 25.03.1940

107)

105) 5.11.1914

Gruss aus Rastenburg
„Freiheit“

58

Gruss aus Rastenburg. 5. 6. 00. Kirschen!

Hier bin ich glücklich, dass, Europa vornehmlich aus 33.5.
 in dem Verneissens nicht ohne 3. glücklich aber leider die
 Wegen zu fast einem Verneissens für mich. Gestern habe
 gessen, aber aber nicht - Tod!! a real haben Sie, wir haben Gott! Frau! Aufpassen,
 in der Hra Verneissens! Altes zu verstehen. Dieser Verneissens! Tod! Tod! Tod! Tod! Tod!
 tief waren, wir blieben heute vor Gott ganz. Alles fängt überall Verneissens aber dem
 Wegen. Wenn Sie das für Gott. Mit Gott! Gott!

Verlag von Leo Krause & Ewerlen, Königsberg i. Pr.

57

114) 5.01.1906

112)

115)

113) 14.10.1915

WOKÓŁ GÓRNEGO STAWU AM OBERTEICH

118) 23.05.1907

119)

STADION

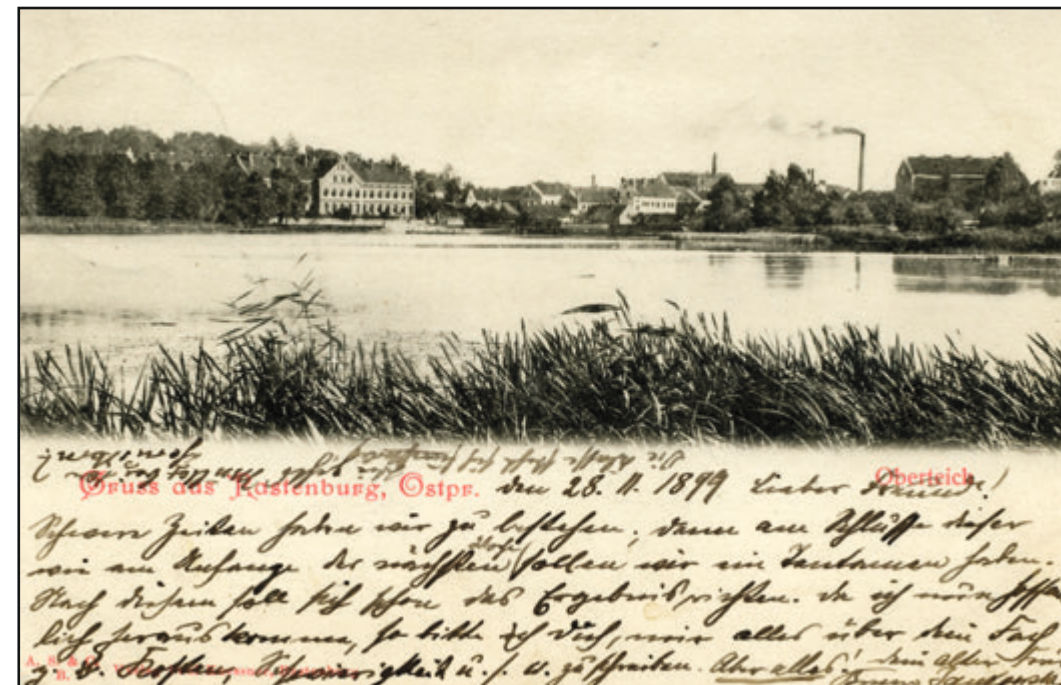
116) 9.07.1930

117) 5.11.1927

126) 1905

124) 28.11.1899

127)

125) 13.08.1900

130)

128) 13.11.1914

129) 19.04.1941

133)

131) 24.01.1941

134)

132)

137) 19.07.1943

135)

138) 23.07.1917

136) 19.10.1915

141) 15.03.1940

139) 22.02.1915

142)

140)

145)

143) 20.03.1913

146)

144)

149) 6.12.1915

147) 4.07.1923

150)

148) 1.06.1909

153)

SZPITAL POWIATOWY KREISKRANKENHAUS

151)

154) 18.09.1923

152)

Rastenburg, O.-Pr., Kreis Krankenhaus

157)

Rastenburg, Ostpr.

Kreis Krankenhaus

155)

Rastenburg, Ostpr. - Krankenhaus

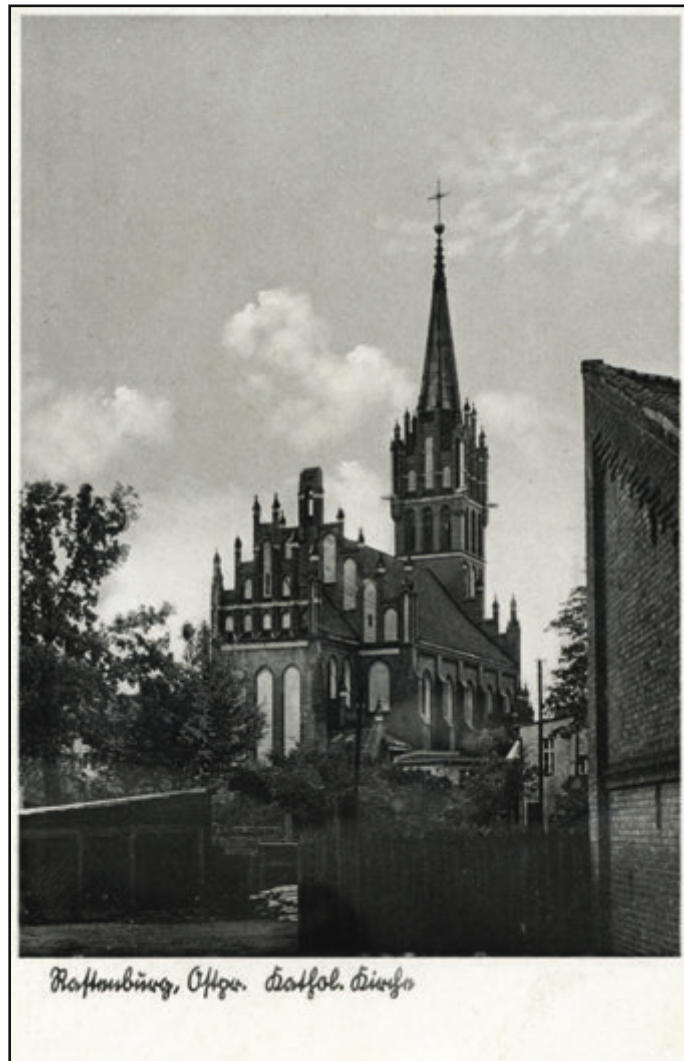
158) 25.03.1933

Kreis Krankenhaus Rastenburg / Ostpr.

156)

KOŚCIÓŁ ŚW. KATARZyny
ST. KATHARINENKIRCHE

160)

159) 2.11.1902

162)

161) 15.07.1933

164)

163)

ULICA SIKORSKIEGO
KÖNIGSBERGER STRASSE

166)

167)

165)

170)

168) 1.11.1915

171)

169) 27.07.1941

174)

172) 22.07.1907

173)

176) 31.12.1901

177)

175) 23.03.1918

RASTENBURG, Ostpr. Conditorei u Café Gustav Küssner

180) 1.03.1930

Rastenburg, Ostpr. - Königsberger Straße

178)

Rastenburg
Ostpr.

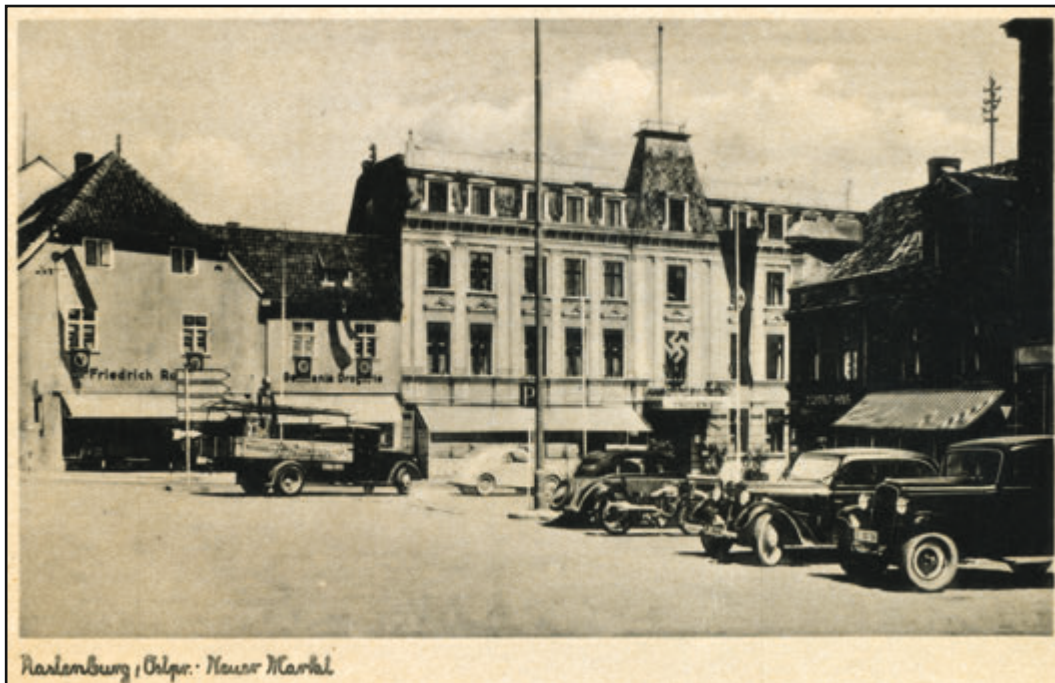
+Germania-Drogerie+

Friedrich Rohmann

G.Boeffel

Königsber.
gerstraße

179) 19.09.1934

183)

181) 13.03.1915

NOWY RYNEK
NEUER MARKT
OBECNIE: RONDO IM. JANA PAWŁA II
HEUTE: JOHANN-PAUL-II-KREISVERKEHR

184) 26.10.1899

182)

186)

187) 23.03.1940

185) 4.10.1939

190) 28.09.1926

188) 23.10.1936

191) 23.10.1912

189) 14.10.1940

WOKÓŁ STAROSTWA
UM KREISHAUS

198) 26.02.1915

199)

196) 1929 - ul. Traugutta / Angerburger Straße

197) 1.08.1912

202) 6.08.1914

200)

203)

201) 11.09.1914

206) 5.02.1918

204) 12.09.1903

207) 31.07.1911

205)

[illegible]

Rastenburg. Wilhelmsstrasse

A black and white photograph of a street in Rastenburg, Prussia, looking down Wilhelmsstrasse. The street is lined with historic buildings, including a large church with Gothic windows on the right. A person is walking on the left sidewalk, and a large tree is on the far left. The sky is cloudy.

A vintage color photograph of a street scene in Rastenburg, Mollkestraße. The image shows a row of houses with red-tiled roofs and a man standing on the sidewalk. The sky is blue with some clouds. The text "Rastenburg" is visible in the top left corner, and "Mollkestraße" is visible in the top right corner.

113

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. W. KĘTRZYŃKIEGO
HERZOG-ALBRECHTS-SCHULE

214) 12.11.1941

212)

213)

217)

215)

218)

216) 22.09.1930

221)

WOKÓŁ PLACU PIŁSUDSKIEGO AM WILHELMPLATZ

219) 27.07.1918

222) 31.05.1936

220)

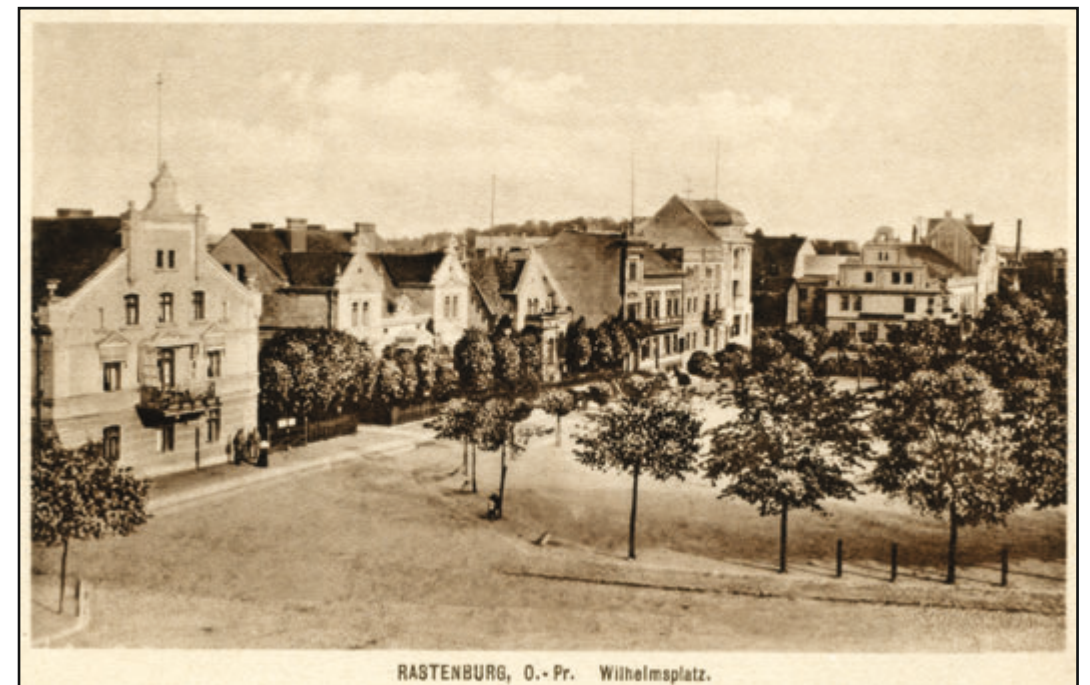
225) 4.04.1939

223)

226) 22.10.1915

224)

229) 5.03.1901

227)

230) 18.05.1910

228)

233) 13.09.1908

231) 25.05.1907

234) 11.11.1914

232)

237) 23.09.1900

235)

238) 20.03.1927

236) 21.02.1901

245)

243) 9.03.1914

246) 12.02.1943

244)

249) 1.07.1928

247)

250)

248) 15.12.1942

Material- & Eisenwarengeschäft

27. 8. 06.

Kaiserstrasse

Herrn Dr. Trenkler C. L. Pring. 1906. Rst. 4

Dr. Trenkler C. L. Pring. 1906. Rst. 4

Rastenburg, Ostpr. Kaiserstrasse

Rastenburg (Ostpr.) - Hindenburg-Oberlyzeum

Rastenburg Ostpr., Hindenburg-Ober-Lycium.

135

257)

255) 11.08.1915

258) 4.06.1915

256)

261) 10.07.1913

259)

262) 1.04.1936

260)

KOSZARY PIECHOTY INFANTERIEKASERNE

265) 9.10.1908

266) 11.10.1912

263) 14.04.1909

264) 6.08.1914

269) 25.08.1930

267) 31.12.1898

270) 4.11.1914

268) 15.08.1918

273) 11.09.1943

271)

274) 15.02.1916

272) 25.06.1940

277)

275) 23.03.1917

276) 16.07.1916

KASYNO OFFIZIERSKASINO

280) 23.08.1899

281) 31.10.1900

278) 20.03.1940

279) 4.09.1943

284) 23.03.1899

282) 9.10.1905

283) 9.06.1903

288)

289) 4.02.1925

287) 14.06.1915

CMENTARZ WOJENNY
HELDENFRIEDHOF

292)

290) 14.10.1915

293)

291)

295)

294) 3.03.1927

KOSZARY ARTYLERII ARTILLERIEKASERNE

297)

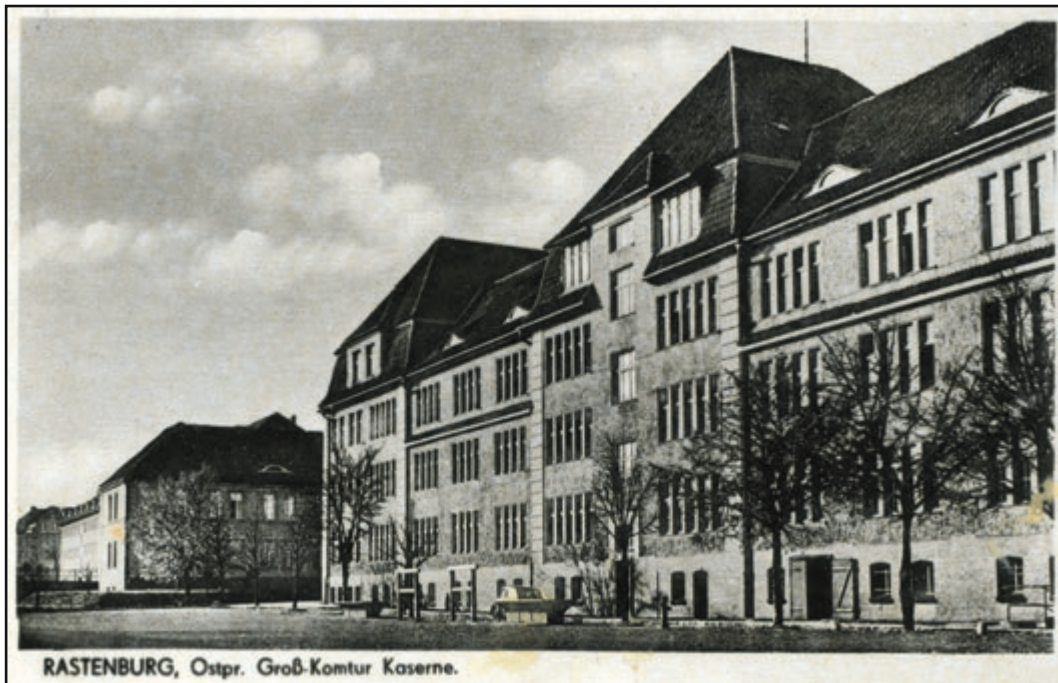

298) 2.08.1917

ORKIESTRA GARNIZONOWA GARNISONSORCHESTER

296) 28.05.1899

301) 11.09.1941

299) 19.07.1920

302)

300)

POCZÓWKI OZDOBNE I OKAZJONALNE
ZIER - UND ANLASSKARTEN

305) 21.09.1898

303)

306) 1.09.1900

304)

309) 16.12.1898

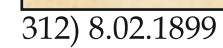
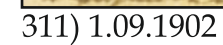
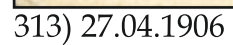
307) 4.05.1901

310) 22.04.1905

308) 21.11.1898

317) 20.05.1907

315) 17.02.1905

318) 3.10.1908

316) 1.11.1899

320) 12.10.1903

319) 20.08.1915

322) 2.07.1905

323) 22.12.1900

321)

325) 12.07.1905

324) 21.04.1904

327)

326) 19.03.1916

329) 16.09.1940

330) 25.12.1904

328) 6.05.1905

337) 20.08.1901

335) 16.08.1907

338) 8.07.1909

336) 25.11.1900

343) 5.01.1903

342) 5.09.1915

345) 12.01.1914

344) 26.10.1908

347) 13.12.1915

346) 13.12.1915

MOST NA RZECE GUBER
GUBERBRÜCKE

349) 23.08.1913

350) 25.10.1930

348) 19.04.1915

PHARUS-PLAN Rastenburg/Ostpr.

Herausgegeben vom Rastenburg-Verkehrsverein e.V.
zu Rastenburg/Ostpr.

Maßstab 1:5000

1 Eisenbahn mit Bldf. (Muster geschützt)
Gev. d. geogr. Nachahmung (auch teilweise) wird geschützt, verfehlt.
Die Verwendung des Pharus-Planes für andere Zwecke, insbesondere die
Wiederherstellung ist nur mit Einwilligung des Pharus-Verlages gestattet.
Pharus-Verlag G. m. b. H., Berlin W 57, Bülowstr. 66.

Verzeichnis der Straßen und Plätze.

Alter Markt E 5	Kuhweidenweg C 3-2
Am Stadtpark F 3-2	Lindenmarkt D 5
Angerburger Str. B 5	Logenstr. D 5-E 4
Bahnhofstr. F 6	Lötener Chaussee G 4-H 5
Baumgartenweg G 5	Ludwig-Diehl-Str. F 3
Bergstr. E 3	Mollkestr. C 3-D 4
Bismarckstr. D 3	Neuer Markt E 4-5
Bürgerpark (projekt.) F 3	Oberteichstr. F 4
Burgstr. E 5	Ottoweg B 4-3
Colmarstr. E 4	Pieperweg B 3
Damenstr. F 6-5	Poststr. E 5-F 4
Fischerstr. E 4	Raschkestr. G 5-4
Freiherr D 6	Rheiner Weg D 6
Gartenstr. D 4	Ritterstr. E 5
Georgstr. A 3-B 5	Rollberg E 5
Georgental D 5	Rosentaler Weg E 1
Grüne Gasse G 5	Schillerstr. D 4-5
Heiligelinder Chaussee	Schloßstr. D 5
A 5-2	Schlüterstr. D 5
Hinterer Kirchstr. D 5	Schulstr. D 2-2
Hinterer Neustadt E 5	Seweg E 3-F 4
Hippelstr. C 3-4	Sembeckstr. F G 4
Hochmeisterplatz E 2	Sensburger Chaussee D 6
Hochmeisterweg E 2	Siebelweg B 3-4
Hügelweg B 3	Stiftstr. E 5
Kaiserstr. A 1-C 3	Tannenwalder Weg E 1
Kirchenstr. D 5	Tennishofstr. E 5
Königsplatz F 5	Vordere Neustadt E 5
Königsberger Str. E 4	Wilhelmplatz D 4
Körschner Weg D 1	Wilhelmstr. D 4
Krauseneck H 5-6	Ziegelweg A 3

